

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Radana Malíka a soudkyň Mgr. Daniely Zemanové a JUDr. Barbary Pořízkové v právní věci žalobce: P. Č., proti žalovanému: **Vrchní soud v Praze**, nám. Hrdinů 1300, Praha 4, ve věci ochrany před nezákonným zásahem, pokynem nebo donucením správního orgánu, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 24. 8. 2012, č. j. 10 A 44/2012 - 23,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **s e z a m í t á**.
- II. Žádný z účastníků **n e m á p r á v o** na náhradu nákladů řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Podáním ze dne 29. 12. 2011, došlým Krajskému soudu v Brně dne 13. 1. 2012, se žalobce domáhal, aby soud vydal vůči žalovanému rozsudek tohoto obsahu: „Zakazuje se VS v Praze, aby pokračoval v porušování žalobcova práva na účinný opravný prostředek, a přikazuje se ČR – VS v Praze, aby obnovila stav před zásahem (nevydání rozhodnutí o stížnosti ze dne 4. 6. 2011) a neprodleně poskytla informace pod body 1-19 žádosti ze dne 3. 5. 2011 nebo neprodleně vydala rozhodnutí o stížnosti“. Krajský soud v Brně naznal, že k rozhodování o věci je místně příslušný Městský soud v Praze (dále jen „městský soud“), a proto žalobu usnesením ze dne 30. 1. 2012, č. j. 30 A 4/2012 - 8, tomuto soudu postoupil.

K usnesení městského soudu ze dne 4. 7. 2012, č. j. 10 A 44/2011 - 14, k zaplacení soudního poplatku ve vztahu k podané žalobě žalobce požádal podáním ze dne 31. 7. 2012 o osvobození od soudních poplatků z důvodu naprostého nedostatku prostředků a sociálních poměrů, které doložil svým čestným prohlášením, v němž uvedl, že je příjemcem státní podpory, resp. příjemcem dávky pomoci v hmotné nouzi podle zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů.

Městský soud posoudil žádost žalobce podle § 36 odst. 3 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, ve znění účinném od 1. 1. 2012 (dále jen „s. ř. s.“), a rozhodl usnesením ze dne 24. 8. 2012, č. j. 10 A 44/2012 - 23, tak, že žalobci osvobození od soudních poplatků nepřiznal. Přestože neměl městský soud žádných pochyb o nemajetnosti žalobce na základě předložených důkazů a toho, že bylo městskému soudu známo, že žalobce byl již mnohokrát právě z důvodu jeho nemajetnosti od placení soudních poplatků osvobozen, shledal jiné důvody, pro které je nutno využít výjimečného oprávnění k soudnímu uvážení a osvobození od soudního poplatku nepřiznat. Těmito důvody jsou podle městského soudu především povaha četných sporů, které žalobce před jednotlivými správními soudy vede, k nimž patří i nyní projednávaná věc (ochrana proti nezákonnému zásahu při výkonu práva na poskytnutí informací), a které nejsou takového charakteru, aby měly vztah k podstatným okolnostem žalobcovy životní sféry. Žalobce má plné právo vést spory, kterými je především zájem o veřejné záležitosti a fungování veřejných institucí, není však důvod, aby náklady na jejich vedení, které je zásadně povinen hradit každý žalobce sám, za žalobce pravidelně nesl stát formou osvobození od soudních poplatků. Osvobození od soudních poplatků nemá být institutem umožňujícím nemajetným osobám vést bezplatně spory podle své libosti, ale zajistit, aby v případech, kdy nemají dostatek prostředků, a přitom je na místě, aby soudní spor vedly, neboť jde o věc skutečně se dotýkající jejich životní sféry, jim nedostatek prostředků nebránil v účinné soudní ochraně. Přitom si je městský soud ve smyslu rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 10. 2011, č. j. 7 As 101/2011 - 66, publikovaného pod č. 2601/2012 Sb. NSS (všechna zde uvedená rozhodnutí Nejvyššího správního soudu jsou dostupná na www.nssoud.cz), vědom toho, že s ohledem na výše uvedené kritérium je nutno každý spor posuzovat přísně individuálně. V nyní posuzované věci však dospěl k závěru, že vzhledem k narůstajícím sporům stěžovatele opakujícího se samoučelného charakteru je na místě výjimečně dobrodinně osvobození od soudních poplatků nepřiznat.

Proti tomuto usnesení podal žalobce (dále jen „stěžovatel“) kasační stížnost. Své podání koncipoval jako jednotlivé body (1-20), v nichž zkratkovitě vytýkal různé nedostatky usnesení městského soudu o nepřiznání osvobození od soudního poplatku a mimo jiné vznesl i několik námitek proti samotnému meritu věci. Přes zmatenost a nejasnost kasační stížnosti Nejvyšší správní soud z obsahu podání dospěl k závěru, že stěžovatel se domáhá zrušení usnesení městského soudu pro jeho nezákonnost, resp. nezákonnost spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení [důvod podle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s.], a proto v těchto intencích přistoupil k jeho přezkumu. Nejdříve však konstatuje, že s přihlédnutím k charakteru napadeného usnesení netrval na zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost ani na povinném zastoupení stěžovatele v řízení advokátem (k tomu srovnej rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 10. 2007, č. j. 1 Afs 65/2007 - 37).

Nejvyšší správní soud přezkoumal kasační stížností napadené usnesení městského soudu a dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

Stěžovatel brojí proti usnesení městského soudu, kterým mu nebylo přiznáno osvobození od soudního poplatku za podání správní žaloby. Nejvyšší správní soud přezkoumal rozhodnutí městského soudu a s jeho závěry se plně ztotožnil. Vycházel přitom z následujících úvah. Z ustálené judikatury zdejšího soudu vyplývá, že individuální osvobození od soudních poplatků je nutno považovat za procesní institut, jehož účelem je zejména ochrana účastníka, který se nachází v tíživých poměrech, před nepřiměřeně tvrdým dopadem zákona o soudních poplatcích, který by mu případně znemožnil přístup k soudní ochraně ve smyslu čl. 36 Listiny základních práv a svobod. Předmětné osvobození od soudních poplatků je zakotveno v § 36 odst. 3 s. ř. s. Z jeho dikce především vyplývá, že účastník může být zčásti osvobozen od soudních poplatků při současném splnění tří předpokladů: a) podání žádosti o osvobození od soudních poplatků, b) podaný návrh (na zahájení řízení) není zjevně neúspěšný, c) doložení nedostatku prostředků. Osvobodit od placení soudního poplatku v plném rozsahu lze jen výjimečně, jsou-li pro to zvláště závažné důvody.

Při rozhodování o osvobození od soudních poplatků soud přihlíží k celkovým majetkovým poměrům žadatele, k výši soudního poplatku, k nákladům, které si pravděpodobně vyžádá dokazování, k povaze uplatněného nároku, popř. k dalším rozhodným okolnostem, přičemž účastník žádající o osvobození od soudních poplatků je povinen soudu své majetkové a sociální poměry prokázat věrohodným způsobem. Pro posouzení majetkových poměrů žadatele je třeba zohlednit nejen výši jeho příjmů a množství disponibilních finančních prostředků, ale také jeho možnost opatřit si tyto prostředky. Rozhodnutí o žádosti pak musí vždy vycházet z konkrétního posouzení naplnění výše uvedených podmínek a musí odpovídat tomu, aby žadateli nebylo jen pro jeho majetkové a sociální poměry znemožněno uplatňovat nebo bránit své právo (k tomu srovnej rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 8. 2010, č. j. 7 Ans 3/2009 - 184).

Vedle toho však zdejší soud zdůrazňuje, že soud při posuzování otázky, zda účastníku řízení bude osvobození od soudních poplatků přiznáno, či nikoli, a v jaké míře, zohledňuje také další okolnosti. Součástí posouzení specifických okolností žádosti o osvobození od soudních poplatků a individuálních poměrů žalobce je také úvaha, zda žadatel neuplatňuje svá práva svévolně či šikanózním způsobem a dobrodiní osvobození od soudních poplatků nezneužívá k volnému a nijak neomezenému vedení soudních sporů (k tomu srovnej rozsudek ze dne 24. 3. 2010, č. j. 8 As 22/2010 - 91, dostupný na www.nssoud.cz, potvrzený usnesením Ústavního soudu ze dne 20. 7. 2010, sp. zn. I. ÚS 1556/10, dostupným na <http://nalus.usoud.cz>). K danému je nutno podotknout, že četnost sporů sama o sobě ještě nemusí vypovídat o samoúčelnosti stěžovatelových podání, ve spojení s dalšími okolnostmi týkajícími se dané věci však může být relevantním ukazatelem svědčícím v jeho neprospěch (k tomu srovnej rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 8. 2010, č. j. 1 As 54/2010 - 29). Takovými dalšími okolnostmi může být specifický procesní postup účastníka řízení, ze kterého se jeví, že mu ve skutečnosti nejde o rychlé a efektivní meritorní vyřešení nebo přezkoumání jeho věci, ale právě o samotné vedení předmětného řízení, případně dalších vedených řízení. V neposlední řadě je třeba přihlídnout také k povaze vedených sporů, zda v případě

pochybností o svévolném uplatňování práva mají takové spory vztah k podstatným okolnostem životní sféry žadatele o osvobození od soudního poplatku, či nikoli. V případě, že správní soudy dospějí k závěru, že okolnosti případu svědčí výjimečnému odepření dobrodiní osvobození od soudních poplatků ve výše uvedeném smyslu, je zcela na místě, pokud žádosti nevyhoví.

Zdejší soud konstatuje, že v nyní projednávaném případě městský soud při posuzování stěžovatelem podané žádosti o osvobození od soudních poplatků správně vedle majetkových poměrů stěžovatele svědčících osvobození od soudních poplatků přihlédl i k dalším okolnostem případu. Naznal přitom, že zde jsou dány závažné důvody pro výjimečné odepření dobrodiní osvobození od soudních poplatků, když zohlednil stoupající počet sporů iniciovaných stěžovatelem, jejich charakter, jakož i samotný postup stěžovatele v těchto sporech, ze kterého není zřejmá snaha o vyřešení sporu, ale spíše neustálé zpochybňování i jen dílčích úkonů správních orgánů, jakož i soudů. Nejvyšší správní soud se s tímto závěrem plně ztotožňuje. Aniž by zdejší soud jakkoli předjímal rozhodnutí ve věci, které je předmětem řízení o žalobě, má ve shodě se závěry městského soudu za to, že z obsahu spisu nevyplývá, že spor vyvolaný stěžovatelem v nyní posuzované věci je takové povahy, aby měl vztah k podstatným okolnostem jeho životní sféry. Zdejšímu soudu je přitom z úřední činnosti známo, že stěžovatel vede množství sporů daného charakteru. Nejvyšší správní soud se ztotožňuje se závěrem, že i takové spory, jako je právě spor v této věci, má stěžovatel plné právo vést, dává-li mu objektivní právo procesní možnost tak činit, a musí v nich mít možnost účinně hájit svá práva. Obecně však neexistuje žádný důvod, aby náklady na vedení takových sporů, které je zásadně povinen hradit každý žalobce z vlastních prostředků, za stěžovatele pravidelně nesl stát formou osvobozování od soudních poplatků. Tím spíše, není-li ze způsobu vedení těchto sporů patrna skutečná snaha o jejich vyřešení, ale spíše zájem na jejich vedení. Zdejší soud trvá na tom, že nemajetnost nemůže být bez dalšího důvodem, aby se taková osoba mohla volně a bez jakýchkoli omezení realizovat v podávání četných podání k soudu. Jak městský soud v souladu s ustálenou judikaturou zdejšího soudu uvedl, osvobození od soudních poplatků nemá být institutem umožňujícím nemajetným osobám vést spory podle své libosti, nýbrž zajistit, aby v případech, kdy nemají dostatek prostředků, jim nedostatek prostředků nebránil v účinné soudní ochraně ve sporech přímo se týkajících jejich práv a povinností (k tomu srovnej již zmiňovaný rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 10. 2011, č. j. 7 As 101/2011 - 66).

Způsob posouzení žádosti stěžovatele o osvobození od soudních poplatků ze strany městského soudu má zdejší soud za zcela správný a spravedlivý, neboť městský soud ve svém rozhodnutí dostatečně vážil konkrétní okolnosti daného případu a hodnotil nejen podmínky pro osvobození od soudních poplatků podle § 36 odst. 3 s. ř. s., když na jedné straně vzal náležitě v úvahu tíživé majetkové poměry stěžovatele a jeho právo domáhat se ochrany svých práv před soudem, na druhé straně však nemohl odhlédnout od způsobu a rozsahu, v jakém tak stěžovatel před soudy všech instancí činí. Přitom stěžovateli řádně vysvětlil, na základě jakých úvah ke svému závěru dospěl. Městský soud tak dle názoru Nejvyššího správního soudu nijak nepochybil, pokud v mezích svého uvážení rozhodl, že v nyní posuzovaném případě jsou zde okolnosti, na základě nichž nelze žádosti stěžovatele o osvobození od soudního poplatku vyhovět.

Z výše uvedených důvodů proto Nejvyšší správní soud neshledal kasační stížnost důvodnou, a protože v řízení nebyly shledány ani jiné nedostatky, ke kterým je Nejvyšší správní soud podle § 109 odst. 4 s. ř. s. povinen přihlížet z úřední povinnosti, kasační stížnost v souladu s § 110 odst. 1, větou poslední, s. ř. s. zamítl. O věci přitom rozhodl bez nařízení jednání postupem podle § 109 odst. 2 s. ř. s., podle kterého o kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud zpravidla bez jednání.

Výrok o náhradě nákladů řízení se opírá o § 60 odst. 1, větu první, s. ř. s., ve spojení s § 120 s. ř. s., podle kterého nestanoví-li tento zákon jinak, má účastník, který měl ve věci plný úspěch, právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil, proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Stěžovatel v soudním řízení úspěch neměl, proto nemá právo na náhradu nákladů řízení. Žalovanému podle obsahu spisu žádné náklady řízení nevznikly, proto soud rozhodl tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 31. října 2012

JUDr. Radan Malík
předseda senátu